

### Een strijder voor God - Simon de Zeloot

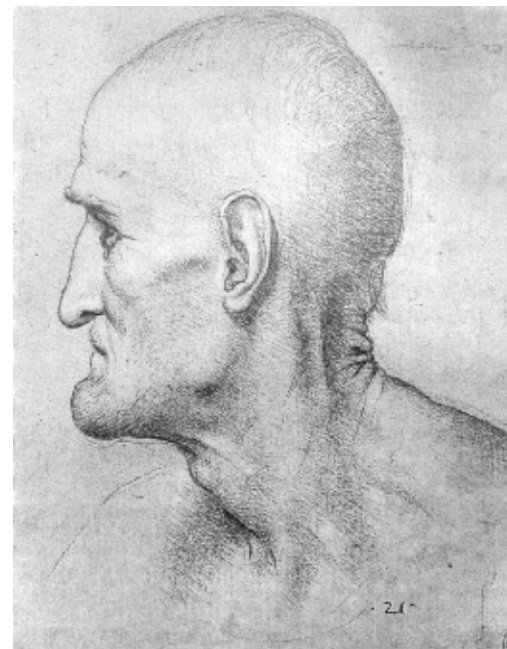
door Marieke Anschütz

Van de laatste apostel die in deze serie aan de orde komt, weten we niet meer dan zijn naam: Simon de Zeloot. Het is opmerkelijk dat in de kring van Twaalf de namen Jacobus, Johannes, Simon en zelfs Judas dubbel vertegenwoordigd zijn. Van de eerste Simon die onmiddellijk de bijnaam 'Petrus' krijgt, wordt de roeping beschreven in het evangelie. Van deze laatste Simon is daarover niets te vinden. Ook wordt van hem geen vraag of opmerking vermeld: hij blijft ogenschijnlijk volledig in het duister. En toch is er een belangrijk aanknopingspunt, en dat is zijn bijnaam. Bij Mattheüs en Marcus wordt hij 'Kananaion' genoemd. Dat betekent niet dat hij uit Kana in Galilea komt, zoals soms vertaald wordt. Het woord betekent 'de ijveraar', een ouderwets woord dat nog voorkomt in 'wedijveren' of zich 'beijveren'. Het woord 'Zeloot' wordt gebruikt door Lucas in zijn evangelie (6:15) en in de Handelingen der apostelen (1:13). Wie deze bijnaam draagt, staat erom bekend dat hij zich met al zijn kracht wijdt aan een bepaalde zaak. In de tijd dat Jezus leefde, bestond er een groep opstandelingen die 'zeloten' werden genoemd. Flavius Josephus, de Joodse geschiedschrijver in Romeinse dienst, noemt ze bandieten, rovers en moordenaars. Ze veroorzaakten chaos en angst onder de bevolking.

Dat hele tijdperk voor en na het begin van onze jaartelling wordt trouwens gekenmerkt door het neerslaan van opstanden. Meer dan een eeuw lang, vanaf 65 voor tot 70 na Chr. wordt er op de Tempelberg gestreden. Het centrum van de macht in religieuze, militaire en politieke betekenissen was de tempel. De opvolger van Herodes de Grote, Archelaüs, hield eerst zijn plechtige intocht in de tempel. Pas daarna werd hij geïnstalleerd als koning. Wie

de tempel beheerste, had de macht in handen. Vooral tijdens de feestdagen van Pasen en Pinksteren, als vele pelgrims de tempelberg bezochten, was het roerig in de stad. In de eigenzinnige en intelligent geschreven interpretatie van het Marcusevangelie van Charles Vergeer (Een nameloze. Jezus de Nazarener, uitg. SUN) wordt Jezus de leider van een opstandige groepering, nauw verwant aan de Zeloten, een verzetsbeweging die gestalte kreeg onder Quirinius. Doel van iedere opstand was de bevrijding van Jeruzalem en reiniging van de tempel. De ontwijding van de tempel en de vergaande bemoeienissen met Joodse liturgische zaken deed het verzet tegen de Romeinen steeds weer oplaaien. De invloed van de Zeloten en van die andere groep, de Sicariërs, de dolkdragers, en de bereidheid van het volk het verzet te steunen, worden in de jaren 40 en 50 steeds groter en dat leidt uiteindelijk tot de verwoesting van de tempel en de stad Jeruzalem door de Romeinse troepen onder bevel van Titus.

Hoe komt een 'zeloot' in de kring van Twaalf terecht? Het woord wordt hier als bijnaam gebruikt. Het lijkt dus waarschijnlijk dat deze Simon niet tot de eigenlijke Zeloten behoorde, maar een 'ijveraar' was wat zijn principes betreft. Hij kan een Farizeeër zijn geweest in de oorspronkelijke betekenis van het woord. In de 5e eeuw voor Chr. werd de orde van de Farizeeërs gesticht onder leiding van Ezra. Het doel was om de opdracht van het volk Israël in de wereld te waarborgen en te behoeden voor andere religieuze invloeden. In die zin was Simon de Zeloot een strijder voor zijn God. In de loop der tijd ontstond echter naast de wetten zoals in de Thora opgeschreven, een even dik boek met aanvullingen en commen-



'Simon de Zeloot', kopstudie voor 'Het Laatste Avondmaal', Leonardo da Vinci (eind 15e eeuw)

taren, dat het Joodse leven tot in de kleinste details vastlegde en in zekere zin verlamde. Er is dan geen ontwikkeling meer mogelijk en dus ook geen toekomst. Heeft Simon de Zeloot in Christus de mogelijkheid gezien om deze verstarung te doorbreken? Jezus heeft immers altijd gezegd dat hij de wetten respecteerde, maar er op een andere manier mee om wilde gaan. De bijnaam 'de Zeloot' lijkt er op te duiden dat Simon een nieuwe gemeenschap voor ogen stond, gebaseerd op gemeenschappelijk aanvaarde principes. Er is slechts één plaats in het evangelie waar gesproken wordt over een gemeente, een 'ekklesia': 'En ik zeg u dat gij Petrus zijt, en op deze rots zal ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen' (Matth. 16:1). Hierbij moeten we dan niet denken aan een uiterlijk te stichten gemeente, maar meer aan een gemeenschap in de geest, van waaruit ieder belijdend lid probeert te leven: 'Een heilige katholieke – dat is algemene – kerk'. Het is

de zin waarvan gezegd wordt dat Simon de Zeloot deze heeft bijgedragen aan de oude christelijke geloofsbelijdenis.

### Tenslotte: Matthias, de plaatsvervanger

Bij het Avondmaal zijn de twaalf apostelen voor het laatst bijeen, na bijna drie jaar 'wandelen met Christus'. Zorgvuldig werden zij gekozen en zij hebben de last van deze bijzondere gemeenschap willig gedragen. Het was een geest-gemeenschap, een beproeving in dit deel van de wereld, waar de bloedsband zo sterk leeft. In Gethsemane, in die donkere onheilsnacht, vluchten zij allen en raakt de groep verstrooid. De Kracht die hen vormde tot de Twaalf, valt weg. Judas slaat de hand aan zichzelf en Jezus sterft aan het kruis. De kosmische kring lijkt definitief verbroken. Na drie dagen komen de discipelen weer samen. De Kracht die hen bond, is herrenzen. Veertig dagen lang mogen zij hun Heer schouwen, maar begrijpen doen zij nog steeds weinig. Het tweede heftige

stervensmoment beleven de leerlingen met Hemelvaart als de Heer hen ten tweede male 'verlaat'. In hun grote smart over dit gebeuren wachten zij op iemand die de leiding neemt. En dan staat Petrus op en zegt: 'Broeders, vervuld moest worden het schriftwoord' en dan spreekt hij over Judas en zijn ellendig einde. 'Een ander ontvange zijn ambt. Zo moet dus een van de mannen, die met ons samen waren al de tijd dat de Heer Jezus bij ons in- en uitging, te beginnen met de doop van Johannes tot de dag dat hij van ons werd opgenomen, nu met ons getuige van zijn opstanding worden.' Christus koos de Twaalf uit. Wie wijst de nieuwe apostel aan, die het kosmische twaalf-tal weer compleet maakt?

'Zij stelden dan twee voor: Jozef genaamd Barsabbes, die de bijnaam Justus had, en Matthias.' Die laatste naam betekent: de armzalige, de kleine. De schrijver van de Handelingen lijkt een voorkeur te hebben voor Jozef Barsabbes, zo nadrukkelijk wordt de bijnaam toe-

gevoegd: Justus, de rechtvaardige. Een wijs man moet dat zijn, zeer geschikt voor het ambt. Maar het lot beschikt anders. 'Zij baden en zeiden: Gij Heer, die aller harten kent, toon ons wie van deze beiden gij verkiest, dat hij de plaats van dit ambt en apostelschap inneme, die Judas verlaten heeft om naar zijn eigen plaats te gaan. En zij lieten hen loten en het lot viel op Matthias. En hij werd toegevoegd aan de elf apostelen' (Hand. 1:15).

De draagwijdte van deze hemelse keuze dringt pas tot ons door als we beseffen wie Matthias moet opvolgen en wiens plaats hij inneemt. Judas Iskarioth is de enige van de Twaalf die een daad stelt op het beslissende moment. We hebben gezien hoe hij met medewerking van Christus het reeds ingetreden doodsproces helpt voortgaan door wat later genoemd wordt: het verraad. Het schuldgevoel hierover gaat zijn krachten te boven, tenslotte vlucht ook Judas – in de dood. In feite kan niemand zijn plaats innemen, die plaats is voor eeuwig bezet. Het ging namelijk niet alleen om het simpel aanvullen van de Elf. Het was ook belangrijk hoe dat gebeurde. Komt daar iemand van dezelfde kwaliteit terug? Jozef de Rechtvaardige lijkt de aangewezen persoon daarvoor. Maar dan zou het zijn alsof

er niets was gebeurd. Er moest echt iets nieuws komen. Is het daarom dat het lot Matthias aanwijst, de armzalige, de kleine, een 'niemand'? Het lot beslist voor de kwaliteit 'niets', een onbelast nieuw begin. Dat maakt dat het proces verder kan gaan. In Matthias heeft de twaalfheid een nieuwe basis gekregen en tegelijk een open plek waar nog van alles kan groeien. Van nu af aan is alles anders. In de evangeliën kunnen we over Matthias verder niets vinden, maar in de legenden wordt een uitspraak van hem vermeld: 'Bewonder het tegenwoordige, dat is het nu.' Dat is herkenbaar voor ons. We leven in een tijd waarin het steeds belangrijker wordt vanuit het 'nu' te handelen en keuzes te maken. Dat is onze opdracht voor de toekomst: te leven in het nu, in het vertrouwen dat in dat 'nu', in het ogenblik de Godszoon leeft. De dichter A. Roland Holst heeft dit besef in 1941 kernachtig uitgesproken. Aan hem het laatste woord met *En marge*:

Niets ter wereld -  
De ziel erkent uit zelfbehoud  
maar twee gegevens:  
het eeuwige: het goud -  
het ogenblik: het zout  
des levens.